

TRONDHEIM KOMMUNE

Temaplan for Trondheim kommunes frivillighetspolitikk 2018-2021

Sykling uten alder. Foto: Monica Henriksen Tøset

Innhold

1 Innledning	2
2 Formål med planen	2
3 Verdiplattform	3
4 Mål for planperioden 2018 - 2021	4
5 Handlingsplan 2018-2019	4
6 Evaluering av gjeldende plan og utarbeiding av ny plan	8
7 Forholdet til andre kommunale planer	10
8 Definisjoner på frivillighet	14
9 Kjennetegn ved frivilligheten	15
10 Frivillig aktivitet i Trondheim	17
11 Regional og nasjonal frivillighetspolitikk	26

1 Innledning

Trondheim kommune har vedtatt en egen frivillighetspolitikk. [Temaplan for Trondheim kommunes frivillighetspolitikk](#) ble vedtatt i bystyret 29. mars 2012. Vedtaket ble gjort på bakgrunn av et arbeid i frivillighetsåret 2011 som involverte mange frivillige aktører og kommunale enheter. Temaplanen ble utarbeidet i forbindelse med et samarbeidsprosjekt med 8 andre byer i det politiske samarbeidsorganet Byer i Midt-Norge.

I forbindelse med oppdatering av Trondheim kommunes planstrategi for 2017-2020 har rådmannen besluttet at temaplan for frivillighetspolitikk skal revideres for en ny periode. Høsten 2016 er det gjennomført en evaluering av temaplanen som er med og danner grunnlag for arbeidet med en ny temaplan for perioden 2018-2021.

Trondheim kommune har to frivillighetskoordinatorer som utgjør en 100 % stillingsressurs knyttet til samhandling mellom kommunen og frivilligheten. Det er en frivillighetskoordinator for helse- og velferdsområdet og studentfrivilligheten og en for kultur- og idrettsområdet.

Trondheim kommune ønsker å satse på frivilligheten, og å legge til rette for god samhandling med frivilligheten. Dette kommer blant annet til uttrykk ved at kommunen har samhandlingsavtaler med flere organisasjoner, og har bidratt til at det er 11 frivilligsentraler i byen. Kommunen tilbyr gratis utlån av lokaler og idrettsanlegg til frivilligheten, og har en rekke tilskuddsordninger som er rettet mot frivillige organisasjoner. Frivillighetsmillionen ble opprettet som ny tilskuddsordning i 2011 og har bidratt til mange gode prosjekter og arrangement de siste årene. Kommunen har opprettet en forsikringsordning for frivillige, og arrangører kan få råd og veiledning gjennom Kulturenhetens arrangementskontor.

Kommunen verdsetter den frivilligheten som både fastboende og studenter bidrar med. På den internasjonale frivillighetsdagen 5. desember deler ordføreren ut den årlige frivillighetsprisen til en verdig mottaker, i forbindelse med en festforestilling som er kommunens gave til de frivillige.

2 Formål med planen

Temaplan for Trondheim kommunes frivillighetspolitikk bygger på Kommuneplanens samfunnsdel. Formålet med planen er å utvikle og forsterke samhandlingen mellom kommunen og frivilligheten.

Frivillig sektor kjennetegnes med et mangfold av aktiviteter innenfor de fleste samfunnssektorer. Temaplan for frivillighetspolitikk ønsker å støtte opp om et slikt mangfold, og tar sikte på å legge til rette for en livskraftig frivillig sektor og gode forutsigbare vilkår for frivilligheten.

Frivillig aktivitet og tjeneste gir mennesker muligheter til å bruke sine evner og egenskaper. Som frivillig føler en seg til nytte og dermed kan frivillighet gi mening i tilværelsen. Frivilligheten skaper identitet, aktivitet og fellesskap mellom mennesker. Gjennom planen ønsker Trondheim kommune å legge til rette for at flest mulig av byens befolkning har mulighet for å delta i frivillige aktiviteter og foreningsliv.

Frivillige organisasjoner er pionerer som gjennom historien har utviklet institusjoner og ordninger som senere har blitt et offentlig ansvar og implementert i den norske velferdsmodellen. Tusenvis av timer legges ned i dugnadsarbeid og store pengesummer kanaliseres til samfunnsnyttige formål gjennom gaver og kontingenter. Dette bidrar til å løse samfunnsoppgaver og tilfører merverdi til en rekke offentlige tjenester.

Et levende samfunn trenger en vital frivillig sektor med arenaer for mennesker som vil bruke egen tid og egne ressurser til å skape et bedre liv for seg selv og for andre. Frivillige organisasjoner bygger og vedlikeholder identitetsskapende fellesskap.

Planens siktemål er ikke å regulere frivillig sektor, men å gi sektoren anerkjennelse, understreke sektorens selvstendighet og gi frivilligheten gode rammevilkår.

3 Verdiplattform

Kommunens verdiplattform for samhandling med frivilligheten ble vedtatt i formannskapet i desember 2010:

Frivilligheten skal næres av lyst

Kommunens frivillighetspolitikk skal bygge opp under den enkeltes lyst til å gjøre noe for medmennesker, for naturen eller for nærmiljøet og fellesskapet.

Frivilligheten skal være åpen for alle

Kommunens frivillighetspolitikk skal legge til rette for en frivillighet preget av mangfold, både i forhold til organisering, størrelse og hvem som deltar. Frivilligheten skal være åpen for alle uansett kulturtilknytning, funksjonsnivå, sosial og økonomisk bakgrunn og tilhørighet, seksuell legning og alder. Universell utforming av arenaer og møteplasser er sentralt

Frivilligheten har en viktig rolle i å utvikle byen

For å utvikle et best mulig bysamfunn med gode velferdstilbud, vil kommunen styrke samhandlingen med frivilligheten, siden frivilligheten bidrar med et viktig supplement til de offentlige tjenestene. Frivilligheten oppfordres til samhandling med kommunen for å styrke sin egen selvstendige virksomhet.

Disse verdiene gjelder fortsatt, og bygger opp under “Store lille Trondheim” sin visjon i kommuneplanen:

Visjonen er å styrke og utvikle Trondheims særegne kvaliteter som by med småbyens nærhet og trygghet og med storbyens muligheter og tilbud.

I kommuneplanens samfunnsdel er frivillighet knyttet til flere mål og tiltak. Planen viser at frivilligheten er viktig for å nå byens ulike mål, og at kommunen kan være en viktig bidragsyter for frivilligheten.

Forholdet til øvrige kommunale planer omtales i kapittel 7.

4 Mål for planperioden 2018 - 2021

- Mål 1: Trondheim kommune skal styrke samhandlingen med frivilligheten på tvers av alle sektorer, med god folkehelse, mangfold og inkludering som mål
- Mål 2: Trondheim kommune skal sikre god tilrettelegging av og gode vilkår for frivilligheten
- Mål 3: Trondheim kommune skal øke kunnskapen om og interessen for frivillighet

5 Handlingsplan 2018-2019

	Mål 1: Trondheim kommune skal styrke samhandlingen med frivilligheten på tvers av alle sektorer, med god folkehelse, mangfold og inkludering som mål
	<u>Alle virksomhetsområder</u>
1.1	Avklare om det skal etableres et frivillighetsforum, eventuelt med basis i "Nettverk for frivillighet og inkludering".
1.2	Samhandle aktivt med frivilligheten om å styrke Trondheim som aldersvennlig by, blant annet ved etablering av sosiale møteplasser.
1.3	Sikre god samhandling med studentfrivilligheten, samt bidra til at studentfrivilligheten kobles tettere til den øvrige frivilligheten gjennom ulike fora.
	<u>Byutvikling</u>
1.4	Arbeide for å utvikle flere samhandlingsavtaler om skjøtsel av friområder i bydelene.
1.5	Styrke samarbeidet med velforeninger, borettslag og andre frivillige aktører om skjøtsel av lekeplasser, friområder og møteplasser.
	<u>Helse og velferd</u>
1.6	Bidra til at frivilligsentralenes potensiale i bydelene i enda større grad kan utløses, i forbindelse med fornying av samarbeidsavtalen med frivilligsentralene.
1.7	Avklare hvordan systematisk samhandling mellom Helse og velferd og frivillig sektor kan utvikles og forbedres.
1.8	Samarbeide med pensjonistforeninger og andre aktuelle organisasjoner for å rekruttere eldre til frivillighetsarbeid.
1.9	Samarbeide med den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn for å styrke frivilligheten.

	<u>Kultur og næring</u>
1.10	Videreføre og styrke kommunens samspill med Trondheim kulturnettverk, i tråd med gjeldende avtale.
1.11	Arbeide for at økonomiske barrierer, funksjonsnivå, alder eller etnisitet ikke skal være til hinder for å oppleve mestring og fellesskap som kunst-, kultur- og fritidsaktiviteter gir, etter modell fra idrettsområdet.
1.12	Styrke samarbeidet mellom bibliotek, fritidsklubber og frivilligsentraler om aktivitet på tvers av generasjoner i bydelene.
	<u>Idrett og friluftsliv</u>
1.13	Videreføre og styrke samspillet med Idrettsrådet i Trondheim, i tråd med gjeldende avtale.
1.14	Opprettholde og styrke kontakten og samarbeidet med frivillige organisasjoner som bidrar med virksomhet og tilbud i naturområdene i Trondheim.
1.15	Samarbeide med frivilligheten i forbindelse med oppfølging av tiltakene i Plan for friluftsliv og grønne områder.
1.16	Legge til rette for et tett samarbeid med frivillige organisasjoner om utvikling av nærturer i de ulike bydelene i Trondheim.
	Mål 2: Trondheim kommune skal sikre god tilrettelegging av og gode vilkår for frivilligheten
	<u>Alle virksomhetsområder:</u>
2.1	Registrere alle kommunale lokaler (barnehager, skoler, helsebygg, kulturbygg og idrettsanlegg) som er tilrettelagt for utlån til frivilligheten i Bookingbasen.
2.2	Avklare om frivillig tjeneste og innsats kan telle som prekvalifisering og praksis for yrkeslivet.
2.3	Videreutvikle Tilskuddsbasen for å forenkle søknadsbehandling ytterligere.
	<u>Byt utvikling:</u>
2.4	Samarbeide med frivillige aktører om stell og vedlikehold av markaområdene, samt snøproduksjon og snømåking om vinteren.
	<u>Helse og velferd:</u>
2.5	Gå i dialog med pensjonistforeninger og andre aktuelle frivillige organisasjoner for å få på plass konkrete tiltak som bidrar til økt aktivitet for brukere av hjemmetjenestene og beboere på helse- og velferdssentre.
2.6	Gå i dialog med innvandrersorganisasjoner om konkrete tiltak som bidrar til at innvandrere med manglende nettverk og nyankomne flyktninger

	inkluderes i frivillig arbeid.
	<u>Kultur og næring:</u>
2.7	Kartlegge udekkede behov for areal til frivillighet, kultur og idrett og foreslå konkrete tiltak i planperioden.
2.8	Bidra til at aktuelle lokaler i Trondheim som eies av andre offentlige instanser og trossamfunn gjøres lettere tilgjengelig for frivilligheten.
2.9	Bidra til at mennesker med nedsatt funksjonsevne, innvandrere med manglende nettverk og nyankomne flyktninger i større grad kan delta i frivillig arbeid i samarbeid med festivalarrangører, frivilligsentraler og frivillige organisasjoner.
	<u>Idrett og friluftsliv:</u>
2.10	Arbeide for at økonomiske barrierer, funksjonsnivå, alder eller etnisitet ikke skal være til hinder for å oppleve mestring og fellesskap som idretten gir, i samarbeid med Idrettsrådet i Trondheim.
2.11	Videreutvikle ordningen der idrettslag har tilsynsoppgaver ved kommunens idrettsanlegg på kvelds- og helgetid.
2.12	Involvere frivilligheten i medvirkningsprosesser når kommunen står for nybygging og rehabilitering av idrettsanlegg.
2.13	Stimulere idrettslag, gjennom tilskuddsordninger og avtaler, til å stå for utbygging av nye idrettsanlegg.
	Mål 3: Trondheim kommune skal øke kunnskapen om og interessen for frivillighet
	<u>Alle virksomhetsområder:</u>
3.0	Utarbeide konkrete tiltak for oppfølging av temaplanen eksternt og internt.
3.1	Følge opp regjeringens frivillighetsmelding som kommer høsten 2017.
3.2	Utarbeide en oversikt over frivilligheten i Trondheim, for å synliggjøre mangfoldet og skaffe kunnskap om effekten av frivillig arbeid.
3.3	Styrke kommunikasjonsstrategien for frivillighetsarbeidet, samt avklare hvordan kommunens nye nettsider og ulike sosiale medier kan bidra til god kommunikasjon, informasjon og rekruttering av frivillige.
3.4	Gjøre forsikringsordningen for frivillige bedre kjent, både internt og eksternt.
3.5	Legge til rette for god kommunikasjon med nye studenter om mulighetene for frivillig arbeid i Trondheim i studietiden, ut over de muligheter som finnes innenfor studentfrivilligheten. Dette samkjøres med kommunikasjonsarbeidet i Study Trondheim.

3.6	Øke samarbeidet med frivillige i kurs og arrangement som gir innbyggerne læring livet gjennom.
3.7	Øke enhetene i Trondheim kommunes kompetanse om samhandling med frivilligheten.
	<u>Oppvekst og utdanning:</u>
3.8	Bidra til at at frivilligheten kan tilby aktivitetstilbud på skoler i SFO-tiden og i barnehager.
3.9	Videreføre samarbeidet som barnehager, skoler og Barne- og familietjenesten har med institusjoner, frivillige lag og ideelle organisasjoner i eget nærmiljø.
3.10	Kartlegge omfanget av eksisterende samarbeid mellom skoler, barnehager, SFO, BFT og ulike frivillige aktører.
3.11	Øke kunnskapen hos barn og unge om frivillig arbeid. Skolen skal legge til rette for frivillig aktivitet på skolen og i eget nærmiljø, og for at frivillige organisasjoner skal kunne presentere seg og sin virksomhet for elevene.
	<u>Kultur og næring:</u>
3.12	Evaluerer og revidere utlånsordningen for kommunale lokaler.
3.13	Videreutvikle funksjonaliteten til Aktørbasen og Bookingbasen for å bedre søknadsprosessen og oversikten over aktører og lokaler.
3.14	Gi råd, veiledning, tilskudd, kurs og praktisk bistand til frivillige aktører innenfor kulturlivet.
3.15	Synliggjøre og tilby kompetanse innen inkludering og tilrettelegging til frivillige lag/organisasjoner.
	<u>Idrett og friluftsliv:</u>
3.16	Evaluerer dagens gjenbruksordninger av sports og friluftsutstyr i nært samarbeid med idrettens organer.

6 Evaluering av gjeldende plan og utarbeiding av ny plan

6.1 Evaluering av gjeldende plan

I 2016 ble temaplanen for kommunens frivillighetspolitikk for perioden 2012-2016 evaluert av rådmannen. Mål og tiltak i planen ble gjennomgått av frivillighetskoordinatorerne, med bistand fra aktuelle ressurser i Rådmannens fagstab, involverte enheter og eksterne aktører. Det ble også gjennomført en nettbasert spørreundersøkelse rettet mot både interne enheter og eksterne aktører. I tillegg ble det gjennomført møter og samtaler med interne og eksterne ressurspersoner.

Målet med evalueringen var å kartlegge status på området, og resultatet er beskrevet i en [evalueringsrapport](#). Rapporten inneholder blant annet oversikt over hva kommunen lyktes og ikke lyktes med i planperioden, og gir i tillegg noen anbefalinger for det videre arbeidet. Anbefalingene er brukt i arbeidsgrupper og workshops og innarbeidet i mål og tiltak i forslaget til ny temaplan.

Evalueringen av temaplanen viser at tiltakene i handlingsdelen i stor grad ble fulgt opp i planperioden og at Trondheim kommune generelt sett lykkes godt med samhandlingen med frivillige aktører. I følge rapporten har temaplanen bidratt til å synliggjøre hvor viktig frivilligheten er, og at den omfatter alle samfunnssektorer.

I forbindelse med arbeidet med inkludering av nybosatte flyktninger, etablerte rådmannen i 2015 et uformelt nettverk bestående av frivillige lag og organisasjoner. I løpet av 2015 og 2016 har nettverket hatt jevnlige møter, og nettverket har potensial til å danne grunnlag for et mer formalisert Frivillighetsforum med ansvar også for andre områder innenfor frivillighet.

I 2016 ble Trondheim kommunes frivillighetskoordinatorfunksjon styrket med en 50% stilling. Det er nå to [frivillighetskoordinatorer](#) i Trondheim kommune, som til sammen utgjør 100% stillingsressurs. Den ene stillingen er tjenesteplassert i Rådmannens fagstab og har hovedansvar for helse- og velferdsområdet og studentfrivilligheten, mens den andre er tjenesteplassert i Kulturenheten med hovedansvar for kultur og idrettsområdet.

Når frivilligheten får spørsmål om hva de trenger bistand til fra kommunen, er svaret ofte "penger og tilgang til lokaler". Kommunen har lyktes godt med å fordele lokaler på skoler, helse og velferdssentre samt andre kommunale lokaler til frivilligheten gjennom Bookingbasen. Kommunen har flere tilskuddsordninger som er rettet mot frivilligheten, og erfaringene så langt er at ordninger med "frie midler" fungerer bedre enn tilskuddsordninger med definerte og strenge føringer. Frivillige aktører og organisasjoner foretrekker å kunne søke støtte til det de selv ønsker, framfor å bli oppfordret til å utføre andre oppgaver enn det de har som hovedaktivitet og særinteresse. Frivillighetsmillionen er et godt eksempel på frie midler som har utløst mye kreativitet og aktivitet.

Samtidig viser evalueringsrapporten at Trondheim kommune kan tilrettelegge arbeidet bedre på flere områder. Rapporten peker blant annet på at handlingsdelen i planen må kobles tettere på økonomiplanprosessen. Det går også fram at temaplanen ikke ble godt nok forankret eksternt og internt, og at man ikke har lyktes godt nok i å bruke internett og sosiale medier som verktøy for god informasjonsflyt og dialog. I tillegg etterspør flere frivillige aktører bedre tilgang til lokaler i et langsiktig perspektiv.

6.2 Innspill til ny temaplan

Det er gjennomført innspillmøter med aktuelle enheter og eksterne aktører, og disse danner grunnlag for revidering av temaplanen. Det ble blant annet gjennomført en workshop om temaplanen i april 2017, med deltakelse fra enheter, kommunale råd, frivilligsentraler og frivillige organisasjoner/paraplyorganisasjoner. Her ble det gitt mange gode innspill til konkrete mål og tiltak i den nye temaplanen.

Sammen med andre kommuner som jobber med utforming av frivillighetspolitikk deltar frivillighetskoordinatorerne i Kommunenes sentralforbund (KS) sitt frivillighetsnettverk. Her er det hentet inspirasjon til arbeidet med ny temaplan.

6.3 Bystyrets vedtak

Bystyret behandlet i sak 161/17 Temaplan for Trondheim kommunes frivillighetspolitikk og gjorde følgende vedtak:

Vedtak:

1. Bystyret vedtar Temaplan for Trondheim kommunes frivillighetspolitikk 2018-2021, slik den går fram av vedlegg 1 til saken.
2. Temaplanen har en integrert handlingsdel som revideres hvert annet år som en del av handlings- og økonomiplanprosessen. I 2018 forutsettes det at oppgavene løses innenfor eksisterende budsjetttramme.
3. I temaplanens handlingsdel beskrives konkrete tiltak for å gjøre planen kjent og forankret eksternt og internt.

Ungdommens kulturmønstring. Foto: UKM

7 Forholdet til andre kommunale planer

I kapittel 3 omtales forholdet til kommuneplanens samfunnsdel. Dette kapitlet gir en beskrivelse av andre planer som omfatter frivillighetsområdet.

7.1 Kommunedelplan for kunst og kultur 2016-2028

Kommunedelplan for kunst og kultur er kommunens viktigste redskap for å utvikle kunst- og kulturområdet i Trondheim. En ny kommunedelplan for kunst og kultur er under utarbeiding og skal legges fram for politisk behandling i 2018.

I vedtatt planprogram for ny kommunedelplan for kunst og kultur ble fire satsingsområder trukket fram: 1) En attraktiv by for profesjonelle kunst- og kulturuttrykk, 2) En mangfoldig og inkluderende kulturby, 3) En kulturby for barn og unge og 4) Kunnskapsbyen.

Flere av problemstillingene som er skissert i planprogrammet berører frivillighet, og det legges blant annet vekt på hvordan kommunen skal sikre gode vilkår for frivilligheten og fritidskulturlivet.

7.2 Kommunedelplan for kulturarenaer 2012-2024

[Kommunedelplan for kulturarenaer 2012-2024](#) er kommunens viktigste redskap for drift og utvikling av eksisterende kulturarenaer, samt planlegging og etablering av nye. Planen skal sikre en målrettet og strategisk lokalisering og utvikling av byens kulturarenaer, samt styrke sambruken av disse.

Trondheim kommune har ansvaret for å sikre det profesjonelle kunst- og kulturlivet en god infrastruktur, og å legge til rette for at befolkningen kan delta i kulturelle aktiviteter gjennom gode, tilgjengelige, universelt utformet og inkluderende arenaer. Med kulturarena menes en fysisk møteplass der kunst og/eller kultur skapes, utøves, formidles, oppleves og deles.

Planen omfatter arenaer for profesjonell kunst- og kulturaktivitet, men også arenaer for fritidskulturlivet og frivillig kulturvirksomhet. I planen er det definert fire satsingsområder: 1) Kunst og kulturbyen, 2) Bydelene, 3) Attraktiv midtby og 4) Kunnskapsbyen. Flere av planens mål og tiltak omfatter frivillighet.

Gjeldende kommunedelplan for kulturarenaer 2012-2024 skal rulleres i 2018.

7.3 Plan for bycampus

I [Masterplan for Trondheims bycampus](#), kapittel 5.3 *Aktivitet, kultur og byliv* legges det vekt på at det er menneskene som skaper liv i et nærmiljø og som gjør bycampus til et attraktivt sted å være. En forutsetning for at studenter, arbeidere og besøkende skal trives i møtet med bycampus er et bredt spekter av menneskelig aktivitet og uttrykk.

Studentene har ofte sine sosiale aktiviteter knyttet til eksisterende funksjoner i bycampus. Studentersamfundet er et naturlig midtpunkt i området med sitt brede kulturelle tilbud og ikke minst som et samlingspunkt for studenter. Studentidretten samles også rundt fysiske anlegg som Gløshaugen idrettssenter og Gløshaugen idrettspark.

Aktivitet og liv i bycampus bør ikke begrenses til arbeidstid eller ha gitte rammer. Kjennetegnet på et levende og kreativt miljø er et pulserende og inspirerende fellesskap med aktiviteter nær sagt døgnet rundt.

7.4 Sak om helhetlig studentpolitikk 2017-2020

Representanter for studentene i Trondheim arrangerte i 2013 en framtidskonferanse. Ambisjonsnivået ble hevet, og en felles visjon "Trondheim - Nordens beste studieby" ble etablert. Dette medførte en reorganisering av studiebysamarbeidet til en nettverksmodell, der Trondheim kommune har pådriveransvaret for helheten i satsingen (PS 0178/14). I juni 2015 skrev Trondheim kommune sammen med 18 andre parter under en samarbeidsavtale med felles visjon om å skape Nordens beste studieby. Selve samarbeidet har fått navnet StudyTrondheim.

Framtidserklæringen 2013-2018 beskriver kriteriene for at Trondheim skal bli ansett som Nordens beste studieby innenfor områdene campus- og byutvikling, bolig, internasjonalisering, utdanningskvalitet, velferd, studentmedvirkning, studentkultur- og frivillighet, og samspill med næringslivet.

Det er etablert en innsatsgruppe for frivillighet. Det er viktig for studentfrivilligheten å bidra inn mot utvikling av ny campus for NTNU, at studentfrivilligheten får økt tilgang til lokaler, idrettsanlegg og utearealer og å samordne studentfrivilligheten med andre frivillige aktører i Trondheim.

7.5 Eldreplanen 2016-2026

I [Eldreplanens](#) forord står det at lokalsamfunnet må mobiliseres på nye måter. Frivillige lag og organisasjoner vil få økt betydning og nye former for frivillighet må utvikles.

Videre i planen er det beskrevet at den aktiviteten som øker mest i pensjonistalderen er engasjement i foreninger og organisasjoner og frivillig arbeid. Det er oppløftende at nye grupper frivillige engasjerer seg, for eksempler studenter og skolelever som tar Innsats for andre som valgfag.

7.6 Kommunens kirke- og livssynspolitikk

I [kommunens kirke- og livssynspolitikk](#) omtales frivillighet flere steder. Bystyret ønsker økt deltakelse fra frivillige innen ulike tros- og livssynssamfunn, og oppfordrer til god samhandling mellom ulike trossamfunn og organisasjoner i bydelene. Bystyret støtter tilrettelegging for økt bruk av kirkebyggene til nettverksbygging, og økt utleie til andre kirkesamfunn og lokale organisasjoner der dette er hensiktsmessig.

I saken vises det til Kirkelig fellesråds Mål- og strategiplan 2014-2017, der rekruttering, organisering og tilrettelegging for at frivillige kan delta i og drive menighetsaktiviteter, er en av strategiene. Trondheim kommune ønsker å synliggjøre og støtte den frivilligheten som foregår innenfor kirken og andre organisasjoner.

Bystyret støtter Kirkelig fellesråds prioritering om å sette inn ressurser der folk bor, gjennom satsingsområdene omsorg/diakoni, barn og unges oppvekstsvilkår. Bystyret vil fortsette samarbeidet med kirkelige organisasjoner om å yte barne- og familietjenester og helse- og velferdstjenester til barn, unge og andre med særlige behov. Bystyret vil videre arbeide for at innbyggernes åndelige behov ivaretas i eldreomsorgen, og involvere Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn i dette arbeidet.

7.7 Plan for friluftsliv og grønne områder

[Plan for friluftsliv og grønne områder](#) har som visjon at Trondheim skal være en grønn by med variert natur, med lett tilgjengelige, attraktive uteområder for lek, rekreasjon og friluftsliv.

Frivillige organisasjoner vil ha en viktig rolle i realisering av målene i plan for friluftsliv og grønne områder:

Vi skal ha **nok** grøntarealer med god kvalitet nå og i framtida

NOK

De grønne områdene skal finnes **nært** der vi bor

NÆRT

De grønne områdene skal være **varierte** med hensyn på tilrettelegging og opplevelseskvaliteter

VARIERT

Det skal være gode **sammenhenger** i og mellom grønne områder, strandsonen, Nidelvkorridoren og markaområdene

SAMMENHENGENDE

7.8 Strategisk plan for utviklingshemmede 2015-2018

[Planen](#) ble vedtatt i juni 2015. Resultatmål 6 i planen sier at *Brukerne opplever å ha meningsfulle og utviklingsfremmende fritidsaktiviteter på kveld og helg*. Strategier for å nå målet er blant annet at det skal være tilgjengelig tilpasset informasjon om byens ordinære kultur-/friluftstilbud og tilrettelagte fritidsaktiviteter for brukerne, og det skal utvikles samarbeidet med frivillighetssentraler og frivillige organisasjoner.

7.9 Temaplan for psykisk helse og rus 2017-2020

[Planen](#) ble vedtatt i mars 2017 og beskriver hvordan Trondheim kommune vil forebygge og identifisere tidlige tegn på psykiske vansker og gi tidlig hjelp for å motvirke utvikling av varige psykiske vansker/lidelser og/eller rusmiddelavhengighet. Samarbeid med frivillige aktører er nevnt som viktige tiltak i planen. *Periodemål 3: Utvikle samarbeid med frivillige lag og organisasjoner som fremmer økt innsats til personer med lettere og moderate psykiske vansker og til rusmiddelavhengige.*

7.10 Temaplan for habiliterings- og rehabiliteringstjenester for voksne 2015-2018

[Planen](#) viser hvordan kommunen ivaretar sitt ansvar for habilitering og rehabilitering for voksne over 18 år. Planen omtaler blant annet samhandling med brukerorganisasjoner og frivillig sektor. Planen viser til en rekke eksempler på slik samhandling. Kommunen og frivilligsentralene samarbeider om utvidelse av tilbudet om fysisk aktivitet.

Planen sier også følgende: *Helse- og omsorgstjenesten skal legge til rette for samarbeid med brukergruppens organisasjoner og med frivillige organisasjoner som arbeider med de samme oppgaver som helse- og omsorgstjenesten. Det er et stort mangfold av aktiviteter og tilbud i regi av brukerorganisasjoner og frivillige lag og organisasjoner. Kommunen bør støtte opp under dette arbeidet uten å overta oppgaver. Det er behov for dialog om ansvarsfordeling og kommunens rolle som tjenesteyter og tjenesteutvikler. I kommende periode anbefales det at kommunen tar initiativ til å videreutvikle arenaer for dialog mellom kommunen, brukerorganisasjonene og frivillig sektor.*

7.11 Områdeprogram for Saupstad-Kolstad 2013-2020

Områdeløft Saupstad-Kolstad er et program for innsats i en bydel med levekårsutfordringer. [Områdeprogrammet](#) ble vedtatt av bystyret i 2013. Hovedmålene til programmet er å fremme livskvalitet og helse, å fremme barn og unges kompetanse, og at Saupstad/Kolstad skal være en bærekraftig og inkluderende bydel med gode møteplasser og muligheter for deltakelse. Målene skal nås gjennom tjenesteutvikling, områdeutvikling og ressursmobilisering.

Områdeløftet skal bidra til å koordinere innsatsen på tvers av tjenesteområdene i kommunen, og sørge for gode medvirkningsprosesser og deltakelse i bydelen. Gjennom programmet jobber kommunen aktivt for å mobilisere til deltakelse lokalt, både ved å støtte opp om lokale initiativ og å invitere til samarbeid, kompetansebygging og reell medvirkning i nærmiljøtiltak. Områdeløftet har bygget nettverk med borettslag, beboere, frivillige organisasjoner og offentlige og private tjenester. Disse nettverkene er viktige for å mobilisere lokale ressurser til å bidra i utvikling av bydelen.

8 Definisjoner på frivillighet

8.1 Frivillig organisasjon

FNs [Handbook on non-profit Institutions in the system of National accounts](#) (2003, s. 18-21) omtaler frivillige organisasjoner, herunder lag, foreninger og frivilligsentraler, samt frivillig egeninnsats som er egenorganisert. Her beskrives organisasjonene som virksomheter med en varig og regelmessig aktivitet av mer eller mindre formell art.

En frivillig organisasjon kjennetegnes ved at den ikke er underlagt offentlig styring, står ansvarlig for egne aktiviteter og kan nedlegges på eget initiativ. Fortjeneste fordeles ikke til eiere, ledere, medlemmer eller andre, og overskudd må brukes i samsvar med organisasjonens hovedformål.

[Frivillighet Norge](#) er et samarbeidsforum for frivillige organisasjoner i Norge. De definerer en frivillig organisasjon som en sammenslutning av personer eller virksomheter som driver frivillig virke på ikke-fortjenestebasert og ikke-offentlig basis.

8.2 Ideell organisasjon

En ideell organisasjon er en organisasjon som ikke utsteder aksjer eller fordeler sitt overskudd til eiere eller aksjonærer, men i stedet bruker midlene til å nå sine mål. Slike organisasjoner har ofte et allmenntilgitt eller humanitært formål, men også interesseorganisasjoner som jobber for å fremme medlemmenes egne interesser, defineres som ideelle organisasjoner.

Slike organisasjoner finansieres som regel gjennom en blanding av private donasjoner, kontingenter og offentlige bevilgninger. De kan også skape inntekt gjennom egne kommersielle aktiviteter, men omfanget av slike aktiviteter kan være innskrenket, eller bruken av slike midler kan være begrenset på visse måter.

En veldedig organisasjon er en form for ideell organisasjon, og noen ikke-statlige organisasjoner kan også være ideelle organisasjoner.

8.3 Frivillig arbeid

International labor organization (ILO) definerer frivillig arbeid som: "ikke-obligatorisk arbeid, det vil si den tiden en person bruker på å utføre en eller flere aktiviteter - enten gjennom en organisasjon, eller direkte overfor andre utenfor egen husholdning - uten å ta betalt." [ILO Manual on the Measurement of volunteer Work side 13](#)

Definisjonen vektlegger at frivillig arbeid innebærer at tjenesten eller aktiviteten blir foretatt uten at det utbetales lønn. I tillegg må tjenesten eller aktiviteten være til fordel for samfunnet, miljøet, eller andre enn nære slektninger eller personer som kan regnes til egen husholdning.

Et eksempel som faller utenfor definisjonen av frivillig arbeid er når det offentlige rekrutterer pårørende som frivillige innenfor den kommunale eldreomsorgen i den hensikt å drive aktiviteter som også impliserer oppfølging av nære slektninger. [Mer informasjon finnes på Frivillighet Norge sine nettsider.](#)

9 Kjennetegn ved frivilligheten

Det finnes mange “typer” frivillighet. Noen vil være frivillige for å hjelpe andre og bidra til samfunnet, mens andre vil drive på med frivillig aktivitet for å oppnå noe selv; drive med idrett eller kulturaktiviteter, eller lære noe nytt. Noen bidrar med frivillig arbeid i forbindelse med sine barn; i barnehagen, på skolen, i idrett, korps og andre fritidsaktiviteter. Noen tar på seg verv i borettslag, velforeninger eller i organisasjoner. Felles for de fleste er at man får en følelse av å bidra med noe positivt til fellesskapet, som også gir noe tilbake til en selv.

Det er ca 100.000 frivillige organisasjoner i Norge. 61% av alle nordmenn har deltatt i frivillig arbeid minst en gang det siste året. Ingen andre land har så høy andel av frivillighet. (Kilde: [Frivillighet Norge sine nettsider](#).)

Frivillighet Norge utfører årlig en befolkningsundersøkelse i samarbeid med Kantar TNS. Et representativt utvalg av befolkningen blir spurt. Fra [Frivillighetsbarometeret 2016](#) går blant annet følgende fram:

2 av 3 nordmenn er frivillige. De fleste ble frivillige gjennom egne barn/bekjente eller gjennom å ha søkt opp organisasjonen selv. De vanligste typene organisasjoner å være frivillig for er idrettsorganisasjoner, lokalmiljø/bosted og kulturorganisasjoner.

De vanligste formene frivillig arbeid er rydding og dugnad, arrangements-arbeid og styrearbeid. Ved å være frivillig får man følelse av å gjøre noe viktig og gode opplevelser. De vanligste grunnene til å slutte som frivillig er at man flytter, at man ikke har tid lenger eller at barna slutter.

Illustrasjon: Frivillighet Norge

9.1 Verdiskaping

I Statistisk sentralbyrå (SSB) sitt [satellittregnskap](#) for frivillige organisasjoner for 2014 som ble offentliggjort 20. oktober 2016, kom det fram at omfanget av den frivillige innsatsen var større enn noensinne.

I satellittregnskapet kartlegger SSB verdiskapningen i frivillig sektor og omfanget av både på lønna årsverk og den ulønna innsatsen. Det frivillige arbeidet i Norge tilsvarte i 2014 nesten 150 000 årsverk. Verdien av den ulønna innsatsen er beregnet til **71,9 milliarder kroner** i 2014. I tillegg kommer alle de positive effektene for eksempel for folkehelse, demokratiet og livskvaliteten vår.

9.2 Forskning om frivillighet

Forskning om frivillighet viser at det norske organisasjonssamfunnet er i drift mellom to hovedmodeller eller kulturer for frivillighet. I forskningsrapporten "Frivillig innsats i Norge 1997-2009" (Dag Wollebæk og Karl Henrik Sivesind, 2010) analyseres endringene i frivillig sektor de siste tolv årene.

Rapporten viser blant annet at vi beveger oss fra den skandinaviske folkebevegelsestradisjonen over til den angloamerikanske filantropitradisjonen. Andre relevante funn i rapporten gjengis her:

- Frivillig sektor profesjonaliseres. Flere organisasjoner legger til rette ved hjelp av profesjonelle aktører i markedet. Det legges vekt på frivillighetens rolle i forhold til økonomi og velferd.
- Medlemstall og medlemsaktivitet i frivillige organisasjoner synker. Dette gjelder alle aldersgrupper, unntatt de eldre. Tilbakegangen er større blant menn (særlig unge menn) enn blant kvinner.
- Andelen betalt arbeid og frivillig arbeid innenfor frivillig sektor varierer etter type organisasjon.
- På kultur- og fritidsområdet, inkludert idrett, er nesten alt arbeidet frivillig. Innenfor velferdsområdet er hovedtyngden av arbeidet betalt.
- Antall personer som yter frivillig arbeid synker, men samlet antall frivillige årsverk synker ikke.
- Antall husholdninger som gir pengegaver til frivillig virksomhet øker.
- Det blir flere "korttidsfrivillige" (mindre enn 30 minutter pr uke). Det blir færre "kjernetropper" (fra en timer pr uke og oppover). Hovedtyngden av det frivillige arbeidet utføres av "ildsjelene".
- Innenfor kultur, fritid og idrett er det høy frivillig aktivitet og stabil oppslutning. Innenfor helse og velferd er det mange korttidsfrivillige.
- Omfanget av frivillig engasjement synker innenfor politikk og religion.
- Lavinntektsgrupper og trygdede faller i stor grad utenfor frivillig arbeid. Dette skyldes først og fremst svakere nettverk. Etniske minoriteter er underrepresentert i idretts- og kulturorganisasjonene. Etniske minoriteter er like godt / dårlig integrert i frivillig arbeid som tilsvarende grupper av etniske nordmenn, når man korrigerer for inntekt, utdanning, levekår og nettverk.
- Flere gjør frivillig arbeid på landet enn i byene.
- Antall som vil yte frivillig arbeid, men ikke knytte seg til en organisasjon / delta på møter, øker.

- Motivasjon for frivillig arbeid er i endring. Selvrealisering, innsats for egne barn og kvalifisering er viktigere enn det frivillige arbeidets formål.

10 Frivillig aktivitet i Trondheim

10.1 Idrett

Idretten er en stor frivillig aktør i Trondheim. Idretten bygger sitt arbeid på verdier som aktivitet for alle, helse, glede, fellesskap og demokrati. Pr 31.12.2016 er det over 280 registrerte idrettslag i Trondheim. De fleste idrettslagene er medlemmer i Norges idrettsforbund og dermed også i Idrettsrådet i Trondheim.

[Idrettsrådet i Trondheim](#) skal arbeide for best mulige forhold for idretten og skal være et samordningsorgan for idretten i kommunen.

[Sør-Trøndelag idrettskrets](#) er idretten i Sør-Trøndelag sitt høyeste idrettspolitiske organ, og jobber blant annet med kompetanseheving, kurs og godkjenninger. I tillegg er hver enkel særiddrett organisert under sine [forbund](#).

Breddeidretten er bygd på frivillighet. Trenere, lagledere, foreldrekontakter og medlemmene selv legger ned et stort antall timer i frivillig innsats i driften av lagene, i gjennomføring av arrangement og i forbindelse med kamper og turneringer. Mange stiller også opp med frivillig innsats i forbindelse med avvikling av toppidretts-arrangement, som for eksempel World Cup på ski i Granåsen.

Aktivitetsdag i Granåsen, World Cup 2016. Foto: Carl-Erik Eriksson, Trondheim kommune

10.2 Friluftsliv

Det er lange tradisjoner for frivillighet knyttet til friluftslivet i Norge. Mange frivillige organisasjoner benytter naturen aktivt, blant annet turistforeninger, speidere og idrettslag.

Et eksempel er [Trondhjems skiklub](#), stiftet i 1884, som gjennom sine aktiviteter vil motivere folk i alle aldre til fysisk utfoldelse og restitusjon i skog og mark. Skiklubben skal bidra til å ivareta og videreutvikle marka for Trondheims befolkning.

[Trondheimsregionens friluftsråd](#) jobber med sikring, tilrettelegging og drift av områder for friluftsliv. De skal også bidra til større forståelse for friluftsområdenes betydning, bedre friluftskultur og utbredelse av friluftsliv.

[Trondhjem turistforening](#), som er en del av Den norske turistforening, legger til rette for at folk kan bidra med frivillig arbeid i fjellområdene rundt Trondheim. Foreningen har over 21.000 medlemmer og har som formål å tilrettelegge for et aktivt, enkelt og naturvennlig friluftsliv. De drifter også en hytte i Bymarka; Rønningen gård.

Trondheim kommune tilrettelegger for at frivillige kan utføre vedlikehold av stier, oppkjøring av skiløyper og lignende; noe som bidrar til å gjøre det enklere for folk å benytte markaområdene rundt byen.

10.3 Kultur

Kulturområdet omfatter frivillighet av ulikt format, fra ordinært organisasjonsliv, via en rekke barne- og ungdomsorganisasjoner til et stort mangfold av kulturinitiativ.

Mange kulturaktører er næringsvirksomheter samtidig som de er betydlige samfunnsaktører, og bidrar med mye frivillig innsats i bysamfunnet. Dette er en viktig flerfunksjon, ettersom frivillig og ideelt engasjement utgjør en av de kraftigste drivkreftene for innovasjon, gründervirksomhet og utvikling av kulturtilbud og kulturnæringer.

Det er flere tradisjonsrike kulturinstitusjoner i Trondheim som setter sitt preg på byen og øker dens attraktivitet. De har tilbud både til innbyggerne og tilreisende. Det er blant annet museer, gallerier, teatre, kinoer, musikkscener, kirker og severdigheter. Disse bidrar også til frivillighet i stor grad. Et eksempel på dette er [Trøndelag Folkemuseums Venner](#), som har som formål å støtte museets drift og utvikling av medlemmenes frivillige arbeid som deltakere i arrangementer og utviklingsprosjekter.

[Trondheim kulturnettverk](#) (TKN) er en paraplyorganisasjon for lag og organisasjoner innen kulturområdet, og kan blant annet tale fritidskulturlivets sak gjennom en samarbeidsavtale med Trondheim kommune. Trondheim kulturnettverk kan bidra til at lag og organisasjoner når sine mål og å ivareta deres rettigheter.

Flere av byens større kulturtilbud har utspring i frivillig initiativ og innsats. Det er mange festivaler i Trondheim, og det oppstår årlig nye festivaler og arrangement. Trondheim kommune bidrar til dette gjennom blant annet [tilskuddsordninger](#) og rådgivning til "ferske" arrangører gjennom [Kulturenhetens arrangementskontor](#).

Trondheim kommunes kulturpolitikk tar utgangspunkt i at kunst og kultur har en egenverdi for den enkelte. Det er en målsetting at alle - uavhengig av fysisk helse, kulturell kompetanse,

sosial eller etnisk bakgrunn - skal kunne ta del i et mangfoldig og godt kunst- og kulturtilbud gjennom alle faser i livet, både som deltaker og som tilskuer. Gjennom å legge til rette for at frivillige organisasjoner driver gode tilbud som retter seg mot utsatte grupper, får man et bredere totaltilbud. I tillegg får frivillige muligheten til å dele egen kompetanse og ferdigheter med andre.

Foto: Trondheim kommune

10.4 Tros- og livssynsfeltet

Det er mange tros- og livssynsorganisasjoner i Trondheim. I Følge SSB var det ca 360.000 medlemmer i Den Norske Kirke i Sør-Trøndelag i 2016, og ca 25.000 medlemmer i andre tros- og livssynsorganisasjoner. Noen av organisasjonene drives av lønnede administrasjoner, mens andre er basert på kun frivillig aktivitet.

Alle tros- og livssynsorganisasjoner har mye frivillig aktivitet i sin virksomhet. Frivillige deltar i gjennomføring av ritualer og seremonier, i møtevirksomhet, medlemsaktiviteter, barne- ungdoms- og seniorarbeid, samt misjonsvirksomhet. De fleste tros- og livssynsorganisasjoner har også et tilbud innen omsorgsarbeid og disse er som regel driftet av frivillige.

Rundt 700 frivillige medarbeidere er hvert år i aksjon for [Kirkens Bymisjon i Trondheim](#). Mange får faglig opplæring etter behov, andre deltar i mer uformelt dugnadsarbeid av både privatpersoner og bedrifter.

[Humanetisk forbund](#) har mange frivillige i sitt arbeid i Trondheim. Det utføres mye frivillig arbeid knyttet til seremonier, kurs, konfirmasjonsarbeid mv.

Samarbeidet mellom kirken og Trondheim kommunes tilbud innbefatter alt fra samarbeid om arrangementer til dialog om utfordringer i ungdomsmiljøene. Tilbud til barn og ungdom i regi av menighetene representerer et supplement til tilbud fra lag/organisasjoner og kommunens tilbud. Menighetenes tilbud drives ofte med en stor andel frivillig innsats, mens de kommunale tilbudene er bemannet med ansatte med kultur- og sosialfaglig kompetanse.

Bevilgninger fra Trondheim kommune har de senere årene gjort det mulig for fellesrådet å ansette flere for å arbeide med barn/unge og diakoni. Diakonene har blant annet gjennom samarbeid med velforeninger og frivilligsentraler etablert språkkafeer for innvandrere og ledsagertjeneste til ulike arrangement. De har også viktige oppgaver innen eldreomsorgen, med blant annet besøkstjeneste og besøk ved helse- og velferdssentra.

Trondheim kommune har nylig styrket diakoni-virksomheten i Den Norske Kirke ved økte tilskudd til Kirkelig Fellesråd Trondheim. En diakon arbeider for menneskers beste i lokalmiljøet, ofte i samarbeid med offentlige og frivillige instanser.

I [Kirkelig fellesråd Trondheim sin Mål og strategiplan for 2014-2017](#) er det et eget kapittel om frivillighetspolitikk, hvor følgende mål er formulert:

1. Kirkelig fellesråd i Trondheim vil aktivt utvikle nettverk med andre organisasjoner på byplan og oppfordrer menighetene til aktiv nettverksbygging og samspill med andre organisasjoner i lokalsamfunnet.
2. Kirkelig fellesråd i Trondheim vil etablere kontakt med kommunen når det gjelder deres planer for kulturarenaer/bydelssenter og vår utvikling av kirkebygg og kirkebyggstruktur.

10.5 Mangfold og inkludering

Det er et stort antall frivillige organisasjoner som er aktive innen mangfold- og inkluderings-området. Det er innvandrersorganisasjoner, nasjonale foreninger og tradisjonelle organisasjoner som Redd Barna, Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Kirkens bymisjon med flere. Organisasjonene varierer fra store organisasjoner med utbredt offentlig støtte til små organisasjoner som utelukkende er basert på frivillig arbeid. De strekker seg over et bredt spekter av aktiviteter innenfor samfunnsområder som kultur, arbeid, helse, utdanning, miljø, oppvekst og aldring.

Flere organisasjoner driver informasjons- og veiledningsvirksomhet rettet mot egne medlemmer og andre innvandrergreper og kan fungere som en paraplyorganisasjon for flere mindre foreninger innen området. Eksempler på dette er Sør-Trøndelag felles innvandrerråd og Flerkulturelt dialog-nettverk. Begge arbeider utadrettet med fokus på å bygge sosiale nettverk, skape møtesteder for dialog, styrke tilhørighet, deltakelse i og forståelse av det norske samfunn og samarbeider med en rekke enheter og etater i kommunen.

[Mangfoldhuset i Trondheim](#) er en ideell, frivillig organisasjon som arbeider for å fremme sosial utjevning. Mangfoldhuset Trondheim er en åpen organisasjon for alle som ønsker å være med. Formålet er å legge til rette for praktisert inkludering og integrering, dialog og fellesskap på tvers av hudfarge, etnisitet, legning, tro, politisk og ideologisk ståsted.

Et annet eksempel innen mangfold og inkluderingsarbeid er prosjektet “Byåsen men at work” i regi av Byåsen frivilligsentral. Hovedmål her er å legge til rette for at nybosatte innvandrermenn på sikt kan få arbeid. Men at Work drives som et samarbeid med Kvalifiseringssenter for innvandrere (INN) i Trondheim kommune, med fokus på å legge til rette for å skape et nettverk for mennene inn mot arbeidslivet slik at de både får referanser, blir kjent med norsk arbeidskultur og rammene rundt.

Høsten 2015 gjennomførte Trondheim kommune i samarbeid med flere frivillige og ideelle organisasjoner og grupper en stor idedugnad, med tema hvordan ta i mot og tilrettelegge for

nyankomne flyktninger og bidra til god inkludering i bysamfunnet. Dette har blitt fulgt opp med flere møter både i 2016 og 2017; noe som har resultert i mange gode tiltak og bygging av nettverk på tvers av organisasjoner og enheter i kommunen. Trondheim kommune koordinerer arbeidet og innkaller til møter i Forum for frivillighet og inkludering en gang pr semester, med ulike tema knyttet til inkludering av nye Trondheimere.

Frivillighet og inkludering, ideedugnad høsten 2017. Foto: Trondheim kommune

10.6 Helse og velferd

Frivillig og ideell virksomhet utgjør en viktig del av det samlede tilbudet innenfor helse- og velferdsarbeidet i Trondheim. Organisasjonene bidrar blant annet til bedre levekår, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet for ulike grupper i vanskelige livssituasjoner. Organisasjonene bidrar også med nettverk og sosialt fellesskap som gir økt grad av selvhjelp og bidrar til mindre ensomhet.

Innen helse- og velferdsområdet gjør organisasjoner som Røde kors, Blå kors, Frelsesarmeen og Kirkens bymisjon en stor innsats på rusfeltet. Organisasjonene driver møtesteder og fritidsaktiviteter for mennesker som sliter med rusavhengighet. Det gis mat, kulturopplevelser, omsorg, sosial trening og bistand i møte med hjelpeapparatet for øvrig. Flere andre organisasjoner har også ulike tiltak innen dette området.

FIRE - Ett skritt videre» er et fritidstilbud til alle som trenger og ønsker et trygt og rusfritt miljø. Målet er å bidra til å gi tidligere rusmiddelavhengige et meningsfylt, rusfritt fritidstilbud, å bidra til at deltakernes fysiske, psykiske og sosiale ferdigheter utvikles, samt å skape et rusfritt nettverk innad i tiltaket.

Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom Nidaros tilbyr i samarbeid med Enhet for voksenopplæring (EVO) i Trondheim kommune leksehjelp til elever mellom 16 og 20 år fra hele verden.

Frivilligsentralene i Trondheim har mange prosjekter og aktiviteter som yter en stor innsats innenfor området helse og velferd rundt om i våre bydelers.

Røde kors Trondheim har over 1000 frivillige og driver flere enn 20 aktiviteter. Røde kors sitt mål er å være tilstede for mennesker og sårbare grupper i byen vår og yte bistand via et mangfold av tilbud.

10.7 Eldre og pensjonister

Mangfoldet og mengden av frivillig innsats av, for og med eldre er en viktig del av frivillighetsarbeidet i Trondheim. Mange jobber som frivillige besøksvenner, som handlehjelp, som medhjelper i hjemlige oppgaver osv. Det utføres også en betydelig frivillig innsats i kulturopplevelser og trivselstiltak. Veldig mye av det frivillige arbeidet utføres av eldre selv. Mange eldre er ressurssterke, og ønsker å bidra overfor andre med sin kompetanse og livserfaring, etter selv å ha blitt pensjonister.

Hornemansgården på Torvet ble gitt som en “honnørgave” til de eldre fra Trondheim kommune i forbindelse med 1000-årsjubileet i 1997. Eldrerådet var pådriver for restaureringen av gården, og delegerte driften av aktivitetene i Hornemansgården til Pensjonistenes Fellesorganisasjon, PFO. Etter driftsavtale og tilskudd til «Frivillige lag og organisasjoner, som driver helseforebyggende/rusforebyggende tiltak», har PFO siden drevet virksomhetene i Hornemansgården.

Sjetne Frivilligsentral har fokus på eldre i området Okstad, Tiller og Sjetnemarka. De tilbyr en rekke aktiviteter og tilbud med og for eldre.

Skoleelever og studenter utfører frivillig arbeid overfor eldre gjennom blant annet valgfaget “Innsats for andre” og Livsglede for eldre.

Sykling uten alder er en frivillig organisasjon i Trondheim, som har som formål å ta med eldre og syke på sykkelturet med el-sykkel med plass til to passasjerer. Dette er beskrevet som et folkehelseiltak basert på frivilligheten i Trondheim. Alle har rett til vind i håret og syke og eldre får bli med på sykkelturet rundt om i byen.

Sykling uten alder. Foto: Monica Henriksen Toset

10.8 Mennesker med nedsatt funksjonsevne

Mange frivillige organisasjoner gjør en ekstra innsats for å inkludere mennesker med nedsatt funksjonsevne. Trondheim kommune stimulerer til dette, blant annet gjennom tilskuddsordninger, arrangement og tilrettelegging av arenaer. I tillegg ønsker mange i denne målgruppa selv å bidra som frivillige i ulike sammenhenger.

Haukvatnet ligger i Bymarka, og er et av de best tilrettelagte utfartsstedene i Trondheim. Haukvatnet er et populært turmål sommer som vinter. Området rundt vannet er godt tilrettelagt for bevegelseshemmede, med asfaltert sti rundt hele vannet, badebrygge med rampe ut i vannet, og en egen kanobrygge med personløfter for bevegelseshemmede. Man kan låne båt eller kano etter avtale.

Kulturenheten har egne frivillig-grupper for personer med nedsatt funksjonsevne på festivaler og arrangement. Gruppene koordineres og følges opp underveis av ansatte, men fungerer som ordinære frivillige under arrangementet.

10.9 Miljøvern

Det finnes mange interesseorganisasjoner som har et engasjement knyttet til klima- og miljøspørsmål. De fleste interesseorganisasjonene har et ønske om å øke den allmenne forståelsen for sin sak og påvirke og påskynde kommunens engasjement på organisasjonens interessefelt. Blant disse finner vi både etablerte organisasjoner; som for eksempel Naturvernforbundet, Natur og ungdom og Framtiden i våre hender, og nye initiativ som for eksempel Klimafestivalen.

Syklistenes landsforening er en ideell organisasjon som arbeider for tilrettelegging for mer miljøvennlig persontransport i byene. Trondheim bilkollektiv bidrar bedre utnyttelse av biler og bruk ved behov.

Urban dyrking har blitt populært, og kommunen tilbyr en tilskuddsordning som frivillige organisasjoner og andre kan søke om tilskudd fra.

Grønn barneby skal fremme miljø- og folkehelse i undervisningen i skoler og barnehager i Trondheim; og bidra til at folk i nærmiljøene engasjeres i miljøarbeidet.

Kommunen samarbeider med flere velforeninger, historielag og andre frivillige personer om skjøtsel av kommunalt kulturlandskap og andre naturområder.

Årlig arrangeres en markering av Verdens Miljøverndag i Iladalen. Dette gjøres i samarbeid med ulike frivillige aktører som setter opp aktiviteter for barn knyttet til miljøvern.

10.10 Kulturminnevern

Fortidsminneforeningen, den trønderske avdeling har i de siste årene gjort en stor innsats for kulturminnevern i Trondheim, og organisasjonen har også rekruttert mange unge medlemmer som utgjør en aktiv gruppe. De driver med formidling og arrangement, og har prosjekter, som for eksempel istandsetting av Smedstua i samarbeid med kommunen.

Historielagene er viktige kunnskapsformidlere, og driver også med aktivt skjøtelsesarbeid og reparasjon og vedlikehold av historiske bygninger.

10.11 Barn og unge

Barne- og ungdomsorganisasjonene i Trondheim representerer et mangfoldig felt. Her er det et stort utvalg både av tradisjonelle lag og foreninger, samt den egenorganiserte frivilligheten. Det finnes organisasjoner innenfor ulike kategorier som kor, korps, dans, scenekunst, interesseorganisasjoner, politiske ungdomsorganisasjoner og så videre.

Norsk musikkorps forbund (NMF) ivaretar interessene til de mange korpsene som yter en frivillig innsats for å tilby barn og unge deltakelse, opplevelse og mestring. Bondeungdomslaget (BUL i Nidaros) er et eksempel på en organisasjon som driver med teater, folkedans og folkemusikk. En rekke organisasjoner tilbyr danseaktiviteter for barn og unge.

Ungdommens bystyre er en viktig aktør. Formålet med Ungdommens bystyre bygger på en erkjennelse av at det er ungdommene som vet best hvordan det er å være ung. Å gi ungdom en sjanse til å lære noe om hvordan de kan få innflytelse på egen situasjon gjennom politisk arbeid.

Trondheim kommune har en rekke tilbud til barn og unge, hvor frivillig innsats er en viktig del av aktivitetene. Ungdom med tilknytning til fritidsklubbene og Kultursenteret ISAK gir betydningsfulle bidrag gjennom organisering av aktiviteter og interessefelt som bidrar positivt både i egen bydel samt på byomfattende arrangement. Ungdom er her en viktig aktør som bidrar som frivillige med inkludering og sosialisering på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer, og på tvers av bydeler.

Ungdom i fritidsklubber bidrar med frivillig innsats i arrangement som involverer befolkningen i hele bydelen. Ungdommer fra 18 til 20 år kan få oppdrag som frivillig gjennom å signere en frivillig-kontrakt med en fritidsklubb, med konkrete ansvarsområder. "Ung Leder Saupstad" er et eksempel på et prosjekt hvor ungdom får opplæring i frivillig arbeid for andre og for lokalmiljøet sitt.

Den fremvoksende virtuelle frivilligheten og Ungdommens kulturmønstring (UKM) er eksempler på viktige nettverksbaserte arenaer som samler barn og unge.

10.12 Forebyggende arbeid

Deltakelse i idrett og andre frivillige organisasjoner er en viktig del i forebygging av alle former for uheldig utvikling hos barn og unge/unge voksne. Deltakelse på positive arenaer; som for eksempel fritidsklubber, idrettsanlegg og arrangement, bidrar til inkludering, mestring og opplevelse av tilhørighet, og er viktige læringsarenaer for språk og vennerelasjoner. I ytterste konsekvens kan slik deltakelse forebygge voldelig ekstremisme. Det er derfor særdeles viktig å gi alle muligheten til å føle at de er en del av fellesskapet. Frivilligheten kan spille en avgjørende rolle i dette arbeidet.

[Natteravnene i Trondheim](#) gjør en svært viktig forebyggende innsats. Natteravnene er helt vanlige foreldre/voksne som bidrar til et godt oppvekstmiljø for ungdom ved å vandre ute i gatene på kveldstid og å bry seg om ungdom ved å være tilstede for dem som trenger det. Et annet eksempel på forebyggende arbeid er studentenes faddervaktordning, hvor frivillige fra ulike miljøer samarbeider om å ta ivareta studenter som er ute på ulike arrangement de første ukene etter studiestart.

10.13 Studentfrivillighet

Studentfrivillighet er aktivitet som gjøres av frivillige eller ulønnede studenter. Målsetningen kan blant annet være å skape trivsel, bedre vilkår, tilhørighet samt å legge til rette for aktivitet og engasjement i studentmiljøet.

Studentfrivilligheten er det fremste fortrinnet til studiebyen Trondheim. Gjennom mer enn 100 år har studentfrivilligheten vært en av bærebjelkene i det å skape gode og inspirerende rammer rundt studiehverdagen. Både studentkulturen og studentidretten i Trondheim er basert på en unik frivillighetskultur. De største aktørene innen studentfrivilligheten i Trondheim er knyttet til Studentersamfundet, UKA, IsfiT og studentidretten. Det finnes også et mangfold av linjeforeninger, og faglig orienterte organisasjoner, mens andre retter seg mot felles sak eller bestemte undergrupper av studenter (interesseorganisasjoner, internasjonale organisasjoner).

At studenter har mulighet til å engasjere seg i noe som opptar dem, og at det er lagt til rette for dette er viktig for studiebyen. Studentenes helse og trivselsundersøkelse (SHoT 2014) viser at studentmiljøet er en helt sentral faktor for studentenes vurdering av studiebyen totalt sett. Det er også en klar sammenheng mellom deltakelse i frivillighet og god helse og trivsel.

Study Trondheim er et samarbeid mellom studentene, utdanningsinstitusjonene, samskipnaden, kommunen, fylkeskommunen, og næringslivet om å gjøre Trondheim til en enda bedre studieby. Visjonen til samarbeidet er å gjøre Trondheim til Nordens beste studieby. Study Trondheim har nedsatt en egen innsatsgruppe for frivillighet. Innsatsgruppa skal blant annet identifisere hvilke behov studentfrivilligheten har i forbindelse med planlegging av ny campus for NTNU og hvilke behov de har for lokaler.

ISFiT - International student festival in Trondheim. Foto: Trondheim kommune

10.14 Velforeninger

Velforening er en samlebetegnelse for ulike typer frivillige foreninger som fokuserer på levevilkår, miljø og trivsel for beboere i et begrenset geografisk område.

Noen typiske interesseområder for velforeninger er; utvikling av næringsgrunnlag og bosetting, bosettingsmønster og reguleringssaker, trafikk og samferdsel, rekreasjonsmuligheter og miljøspørsmål, sosiale relasjoner, integrering og godt naboskap.

10.15 Virtuell frivillighet

Virtuell frivillighet innebærer frivillig arbeid for sosiale nettsamfunn som moderering av diskusjonsgrupper, veiledning av nye medlemmer og lignende.

Blant ungdom, og særlig unge menn, er dette en av de viktigste arenaene. Sju prosent av dem mellom 16 og 24 år har gjort slikt arbeid viser forskningen.

Facebook har blitt en viktig bidragsyter for virksomhet innen lavterskel frivillighet. Dette begrunnes i rask respons og konkrete behov, mindre formaliteter, ofte ikke bindingskrav og utgangspunkt i de frivilliges ressurser og interesser.

Eksempler på denne frivillige virksomheten er å finne i etablerte hjelpegrupper for flyktninger som for eksempel Refugees Welcome to Norway og Refugees Welcome to Sør Trøndelag.

11 Regional og nasjonal frivillighetspolitikk

11.1 Regional frivillighetspolitikk

I 2018 slås de to fylkeskommunene sammen til Trøndelag fylkeskommune. I den forbindelse skal det blant annet utarbeides en regional kulturstrategi for det nye fylket, der det forventes at frivillighet omtales.

I gjeldende Regional planstrategi for Trøndelag 2016-2020 står det følgende:

Å være en del av et fellesskap påvirker helsa positivt gjennom opplevelse av samhørighet og sosial støtte. Her representerer frivillig sektor en svært viktig samfunnsaktør, med mulighet for fellesskap og interesse mangfold. Frivilligheten står sterkt i Trøndelag, ikke minst innenfor idretten, som har sterk kobling til folkehelsearbeidet. Utvikling av ulike tilbud, også lavterskeltilbud kan bidra til fysisk aktivitet for flere. Også tilbudet innenfor kunst og kultur kan sees i lys av dette, både gjennom å gi mulighet til egen utfoldelse og ved opplevelse av profesjonelle aktører. Ut over opplevelsen har kunst og kultur en dannende funksjon både for den enkelte og for samfunnet. Deltakelse i kulturaktiviteter er en måte å høre til i samfunnet på. Grunnlaget for bred deltakelse legges i den enkeltes lokalsamfunn.

11.1 Statlig frivillighetspolitikk

Regjeringen la fram sin [frivillighetserklæring](#) 1. juni 2015. I erklæringen anerkjenner regjeringen frivillighetens verdi, og vil legge til rette for nasjonale møteplasser for frivillig sektor, kommune og stat.

Frivillighetserklæringen inneholder grunnleggende prinsipper og overordnede målsettinger for regjeringens samspill med frivillig sektor. Frivillig sektor inkluderer alle som driver frivillig virke på ikke-fortjenestebasert og ikke-offentlig basis i Norge. Målet med erklæringen er å gi et fundament for et forutsigbart og konstruktivt samspill. Frivillighetserklæringen legger rammene for dialog og samspill med frivilligheten uavhengig av departement, direktorat eller etat og skal bidra til en helhetlig frivillighetspolitikk.

Kulturdepartementet skal utarbeide en Stortingsmelding om frivillighet i 2017. Det er 10 år siden [Stortingsmelding nr 39 "Frivillighet for alle"](#). Den nye Stortingsmeldingen skal favne bredt innenfor frivillighetens ulike roller i samfunnet lokalt, regionalt og nasjonalt. Den skal gi tydelige føringer for hvordan den statlige frivillighetspolitikken kan bli enda mer koordinert, og hvordan relasjonen mellom offentlige myndigheter og frivilligheten kan forenkles ytterligere. Meldingen vil ta for seg frivilligheten innenfor alle sektorer: Fra kulturfrivillighet via idrett og friluftsliv, til frivilligheten som en viktig aktør innen helse- og omsorgssektoren. Meldingen skal også ha fokus på barne- og ungdomsfrivilligheten. I meldingen vil det belyses hvordan å investere i den nye ungdomsgenerasjonen gjennom rekruttering og skoloring av nye frivillige.

11.2 Kommunenes sentralforbund (KS)

Kommunenes sentralforbund (KS) [sier følgende om frivillighet](#): "En aktiv og levende frivillig sektor er av grunnleggende betydning for et aktivt og levende lokalsamfunn. Kommunene bør tilrettelegge for frivillig sektor, og bør derfor utvikle en egen lokal frivillighetspolitikk."

11.3 Frivillighet Norge

Frivillighet Norge er et samarbeidsforum for frivillige organisasjoner i Norge. De arbeider for en helhetlig frivillighetspolitikk for å sikre vekst og utvikling i frivilligheten, som de mener er en hjørnestein i norsk kultur og samfunnsliv. De har mer enn 300 organisasjoner som medlemmer som til sammen representerer over 50.000 lag og foreninger over hele landet. Frivillighet Norge har en [ressursside på nett](#) med verktøy og informasjon.

Frivillighet Norge har utarbeidet 10 frivillighetspolitiske bud som kan være gode og relevante retningslinjer for kommunenes frivillighetspolitikk.

1. Kjenn frivilligheten i kommunen din

Innhent kunnskap om de frivillige organisasjonene. Hva driver de med? Hvilke mål, ressurser og utfordringer har de? Vil de samarbeide mer med kommunen, næringsliv, eller organisasjoner?

2. Vedta en tverrsektoriell/kommunal frivillighetspolitikk

Inviter hele bredden av frivilligheten til dialog. Tenk frivillighet i all kommunal planlegging. Frivillighetspolitikken bør revurderes ved nytt kommunestyre.

3. Anerkjenn frivillighetens egenverdi

Frivillige er frie og villige til å gjøre det de vil. Det må de få lov til å være, ellers dør frivilligheten ut.

4. Forenkling gir mer frivillighet

Tiden som brukes på byråkrati er tid som kan brukes på mer frivillighet. Gjennomfør tiltak som forenkler søknadsskriving, rapportering og kontakt med kommunen.

5. Tilrettelegg for frivillighetens egenutvikling

Vis organisasjonene tillit og legg til rette for at de kan nå sine egne mål. Da når kommunen samtidig mange av sine mål.

6. Skap dialog med frivillighet

Skap faste møteplasser for organisasjonene. Rådfør dere med frivilligheten. Gi kommunalt ansatte opplæring i frivillighetsmangfoldet, slik at de kan invitere flere folk til å bli med. Husk at frivillige ofte jobber, så møter må være etter arbeidstid!

7. Anerkjenn og støtt opp om frivillighetens merverdi

Frivilligheten er "samfunnets vaktbikkje" og skaper bl.a. lokalsamfunnsutvikling, kunnskap, sosiale møteplasser, tilhørighet, demokratiopplæring og er helsefremmende.

8. Gi frie midler

Frie midler er en forutsetning for at frivilligheten kan vokse på egne premisser.

9. Ikke konkurrer med frivilligheten

Tilrettelegg for bedre rekruttering av frivillige til organisasjonene. Ikke "stjel" de frivillige fra organisasjonene for å utføre kommunale tiltak.

10. Skap forutsigbarhet for frivilligheten

Forutsigbare rammer skaper bærekraftig drift og utvikling i frivilligheten. Et eksempel er å legge til rette for lokaler som frivilligheten kan bruke.